

นิทรรศการจากองค์ความรู้ในพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา¹

บทนำ

พิพิธภัณฑ์คติชนวิทยามีหน้าที่เก็บรวบรวมวัตถุ ข้อมูล รูปแบบต่าง ๆ ของภาคใต้ และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง นำเสนอในลักษณะการจัดนิทรรศการถาวรภายในอาคาร 4 กลุ่ม จำนวน 26 ห้องจัดแสดง ห้องค้นคว้าเพิ่มเติม 5 ห้อง วัตถุจัดแสดง (ของจริงและจำลองประมาณ 59,000 ชิ้น มีห้องคลัง 3 ห้อง การนำเสนอในพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา เพื่อแสดงวัฒนธรรมภาคใต้ทุกแง่มุม กลุ่มผู้ชมหลักคือนักเรียน นักศึกษาในภาคใต้ สนับสนุนการสอนในมหาวิทยาลัยการรวบรวมข้อมูลแบ่ง 4 กลุ่ม ตามหลักคติชนวิทยา คือ ข้อมูลวรรณกรรม ห้องถิ่น ข้อมูลวัตถุของจริง ข้อมูลภาพ ข้อมูลเสียงมีนิทรรศการสำหรับจัดนิทรรศการหมุนเวียนและสัญจร

(<https://www.sac.or.th/exhibition/lmf2017/?p=112>)

¹ สิริพร รอดเกลี้ยง นักวิชาการ

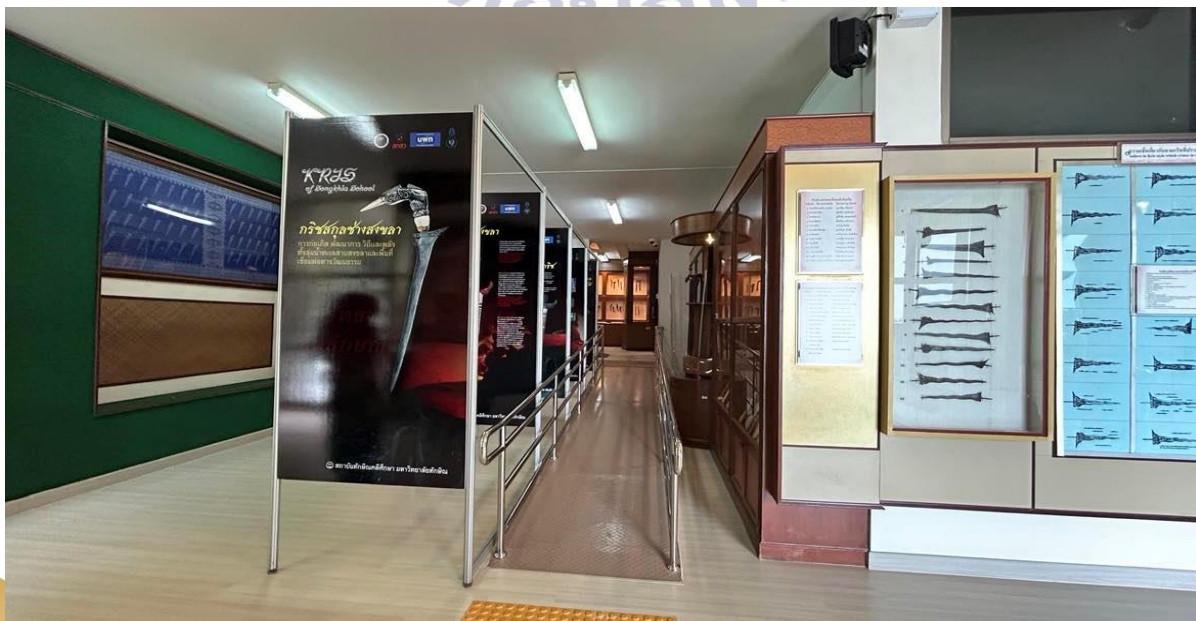
ผ่านนิทรรศการ กิจกรรมการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา เพื่อประโยชน์ในการสร้างแหล่งเรียนรู้ได้อย่างแตกต่างหลากหลาย และสร้างทางเลือกให้แก่กลุ่มเป้าหมายทั้งที่เป็นนักเรียน นักศึกษา นักวิชาการ นักท่องเที่ยว และประชาชนทั่วไปทั้งชาวไทยและต่างประเทศได้มีแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับภาคใต้มากยิ่งขึ้น

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงการนำการถอดองค์ความรู้จากพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยาเป็นงานวิจัย การบริการวิชาการ แก่ชุมชนและสังคมอย่างที่เกิดจากความต้องการประชาชน หน่วยงานต่างๆ เพื่อนำไปจัดนิทรรศการ

นิทรรศการกริชสกุลช่างสงขลา

เป็นนิทรรศการจากโครงการวิจัยกริชสกุลช่างสงขลา เพื่อนำเสนอวัฒนธรรมกริช ที่พบในภาคใต้มีการหล่อหลอมเรื่องราวประวัติศาสตร์และคติชนวิทยาอย่างยาวนาน และยังแสดงให้เห็นพัฒนาการของพลวัตกริชในมิติทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ที่มีรูปแบบที่บ่งชี้อัตลักษณ์ของผู้คนและชุมชน โยงยึดอย่างแนบแน่นต่อวิถีคิดและวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ผสานอยู่ในศิลปวิทยาการ ขนบประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรม

โดยทั่วไปกริชมีสองลักษณะรูปทรงใบกริช คือกริชแบบใบปรีอและกริชคด ทั้งสองลักษณะนี้ยังมีการแบ่งเป็นสองชนิดย่อยโดยจำแนกตามเนื้อโลหะที่นำมาตีกริช กริชที่ตีจากโลหะชนิดเดียวกัน เรียกว่า 1) **กริชเหล็กเนื้อเดียว** มีจุดเด่นที่ความแข็งแรง และมีความคมกริบเป็นคุณสมบัติเด่น และมีคุณสมบัติอื่นๆ เป็นองค์ประกอบ เช่น คดกริช หัวกริช ฝักกริช เป็นต้น ส่วนกริชที่ผสมเนื้อโลหะหลายชนิด เรียกว่า 2) **กริชเหล็กเนื้อผสม** มีความโดดเด่นอยู่ที่ลายในเนื้อเหล็กอันเกิดจากความชำนาญในเชิงช่างของขั้นตอนการผลิต นำโลหะที่มีคุณสมบัติแตกต่างกันมาหลอมแล้วตีขึ้นรูปจนเกิดเป็นลวดลายที่สวยงาม โดยลวดลายที่ปรากฏแฝงไว้ซึ่งความเชื่อ ความเป็นสิริมงคล ฤทธานุภาพ โชคลาภต่างๆ ที่จะบันดาลให้เกิดขึ้นแก่เจ้าของผู้พกพา นำมาซึ่งคุณค่าทั้งที่เป็นราคา และคุณค่าทางด้านจิตใจ

นิทรรศการเหรียญในพิพิธภัณฑ์

เป็นนิทรรศการ เกี่ยวกับภาคใต้ของไทยที่มีการค้นพบเหรียญโบราณที่มีรูปสัญลักษณ์มงคลของอินเดีย ซึ่งสันนิษฐานว่าใช้เป็น “เงินตรา” หรือเป็น “สื่อกลาง” ในการซื้อขายแลกเปลี่ยนทางการค้าในสมัยโบราณ โดยพบมากบริเวณเมืองท่าและเมืองโบราณสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ที่ได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมอินเดีย เช่น แหล่งโบราณคดีเขาศรีวิชัย อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี แหล่งโบราณคดีคลองท่อม จังหวัดกระบี่ และแหล่งโบราณคดีทุ่งตึก จังหวัดพังงา

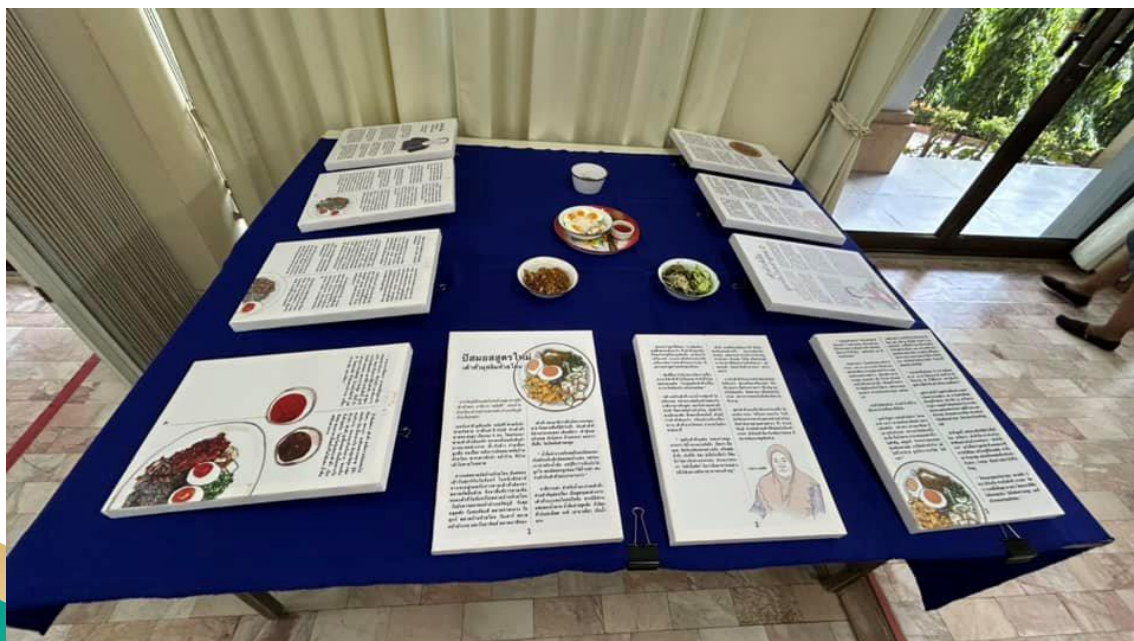
นิทรรศการวันสารทเดือนสิบ

งานบุญประเพณีของคนภาคใต้โดยเฉพาะชาวนครศรีธรรมราชที่ได้รับอิทธิพลด้านความเชื่อมาจากทางศาสนาพราหมณ์ โดยมีการผสมผสานกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนาโดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งเชื่อว่าได้รับการปล่อยตัวมาจากภูมินรกที่ตนต้องจองจำอยู่เนื่องจากผลกรรมที่ตนได้เคยก่อไว้ตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยจะเริ่มปล่อยตัวจากภูมินรกในทุกวันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 เพื่อมายังโลกมนุษย์ มีจุดประสงค์เพื่อให้มาขอส่วนบุญส่วนกุศลจากลูกหลานญาติพี่น้องที่ได้เตรียมการอุทิศไว้ให้ เป็นการแสดงความกตัญญูต่อบุคคลที่ต่อผู้ล่วงลับ หลังจากนั้นก็จะกลับไปยังภูมินรก ในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10

นิทรรศการอาหาร Songkhla city of Gastronomy

เป็นนิทรรศการ สงขลา-ผลิตภัณฑ์เมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร Songkhla city of Gastronomy โครงการสร้างเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมเข้มแข็ง ประจำปี 2567 ภายใต้แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) มีการออกร้านนำอาหารพื้นถิ่น ร้านขึ้นชื่อของถนนนางงาม เช่น ไอศกรีมกะทิสดข้าวเหนียวดำ จากร้าน ไอติมโคม, ข้าวสตูเกียดฟุ้ง ซาลาเปาลูกใหญ่ ถนนนางงาม, ขนมไข่เต่าถ่าน ร้านเลิศเบเกอรี่, หรือจะเป็นขนมสไตล์มุสลิมอย่างขนมปะดา ขนมกุหลาบ รัตน้ำตาลเหลว, โรตีสานไก่ บ้านนครใน, ซัมบูชะไล่ไก่ ขนมคางคาว ขนมบุดู ขนมบอก ไก่ทอดสงขลา รวมถึงเมนูขึ้นชื่อเมืองสงขลาอย่างเต้าคั่วที่ใครมาสงขลาแล้วต้องลองชิม

บทสรุป

นิทรรศการหน้าที่เป็น “สื่อ” ในพิพิธภัณฑ์ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับ หนังสือและภาพยนตร์ โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ชมได้รับทั้งสาระและความสนุกสนาน เพลิดเพลินในระหว่างการเข้าชม นิทรรศการจึงมิใช่เป็นสื่อประเภทเอกสาร ตำราวิชาการ หรือสื่อประกอบการเรียนการสอนในห้องเรียน แต่เป็นส่วนผสมระหว่างการถ่ายทอด เนื้อหาทางวิชาการอย่างเหมาะสมต่อการเรียนรู้ของผู้ชมในรูปแบบที่น่าตื่นเต้นประทับใจ ประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าชมนิทรรศการ

พิพิธภัณฑ์ควรเชื่อมโยง (engage) กับสังคมในทุก ๆ เรื่อง ที่ตอบโจทย์สังคม พิพิธภัณฑ์ เป็นแหล่งเรียนรู้อีกแหล่งหนึ่งที่ไม่เพียงแต่จะสามารถปลูกฝังให้เราซึมซับถึงมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ยังเชื่อมโยงผู้คนในสังคม และสะท้อนพัฒนาการในอดีตถึงปัจจุบัน และจินตนาการด้วยความสร้างสรรค์ของบรรพบุรุษในอดีตที่สร้างวัตถุแต่ละชิ้นได้อย่างสร้างสรรค์ อีกทั้งเป็นฐานความรู้ของการเกิดความคิดใหม่ๆ อย่างหลากหลาย ดังนั้นพิพิธภัณฑ์จึงเป็นชุมทรัพย์สำคัญในการเปลี่ยนแปลงสังคม

เอกสารอ้างอิง

<https://www.sac.or.th/exhibition/lmf2017/?p=112>. 6 มิ.ย 2567